

licum non excludat, de quo videantur Commentariis. Præcipui Baji errores sunt: 1. Quod omnia opera peccatorum, & Infidelium censuerit esse peccata. 2. Quod liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valeat. 3. Quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere fit. 4. Caritatem illam, quæ est plenitudo legis, non esse semper conjunctam cum remissione peccatorum. 5. Concupiscentiam in renatis relapsis, in quibus jam dominatur, peccatum esse, sicut & alios pravos habitus. 6. Falsam esse Doctorum sententiam, primum hominem potuisse à Deo creari, & insitui sine iustitia naturali.

Guillelmus Poffellus Normannus, Philosophiæ & exoticarum linguarum peritia celebris, multa scripsit deliriis & erroribus passim inspersa, nimirum de trinitate Mundi, corporis, & animarum, de Christo intoxicato, de matrice Mundi, de salvandis universis omnis generis hominum Sectis: de clave absconditorum à Sæculo, quæ nec Apostoli, nec ipsa Ecclesia portare potuisset; de Mytheriis sibi per Angelum Raziel revelatis; de Nativitate Mediatoris futura, &c. Reprehensus propterea non semel à Theologis Parisiensibus, & à Magistratibus increpatus, ad frugem conversus pie obiit An. 1581. Et hucusque in recensendis Hæresibus pervenit Natalis Alexander, ex quo hæc desumpsimus.

26. Sæculo XVII. & XVIII. quod agimus, Ecclesiam perturbarunt errores Cornelii Jansenii, Michaelis de Molinos, Isaacii Peyreri, Marci Antonii de Dominis, Edmundi Richerii, Anonymi, Francisci Borri, Francisci de Salignac Feneion, Paschali Quefnelli, Lucii Vanini, impii Benedicti pinofæ, Fatalitarum, Deistarum, Naturalitarum, Materialitarum, Idealitarum, & Egoistarum.

Cornelius Jansenius, natione Belgæ, ex Doctore Lovaniensi Episcopus Iprensis, volumen magnæ molis de divina gratia

à se lucubratum in publicam lucem edere non potuerat morte præventus An. 1638. suo in testamento protestatus, se omnia scripta Judicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subicere. Eo vita functo, sequenti anno Libertus Fremondus eundem librum typis mandavit sub titulo *Augustinus Cornelii Jansenii*, quasi in illo opere exponebatur genuina, ac pura putaque S. Augustini doctrina, à Recentioribus Theologis non satis hæcenus intellecta: qua molitione pomum veluti discordiæ jecit non solum inter Theologos, sed plebem ipsam Galliæ & Belgii, de quo in hodiernum diem acerrime discipatur. Eo enim opere, ut primum in lucem prodit, graviter offensus Catholicis, gravibus erroribus repletus censentes, quos Theologi S. Facultatis Parisiensis post maturum, ac diuturnum examen in quinque propositiones collegerunt; deinde Episcopi Gallicani Judicio Innocentii XII. submiserunt An. 1651. qui eas propositiones tanquam hæreticas Constitutione pridie Kal. Junii An. 1653. edita condemnavit. Quæ Summi Pontificis Constitutio summa veneratione excepta est à Galliæ Episcopis, executionique, nullo Personarum habito respectu mandanda, Pontifici promissum. Error tamen hoc tam justo zelo minime sublatus fuit, Jansenitis variis artibus Pontificiam Bullam eludere conantibus; & primo quidem vociferari coeperunt, per Jansenii latus in dicta Bulla peti Augustinum, & divinam ejus doctrinam tot Conciliorum Decretis, &c. consecratam explodi, fugilari, ac proferri; sed confusus eorum dictis à sublevis Romanis Pontificibus, qui demonstrarunt has quinque propositiones non solum toto ostio, sed etiam totis adibus à doctrina Augustini aberrare, in questione facti latibula quæfivere, negantes has quinque propositiones fideliter excerptas esse ex libro Jansenii; hæresinque Jansenianam chimericam, & imaginariam appellarunt, librum

brum Jansenii absque ullo prævio examine damnatum esse, nec auditos ejus defensores, & censuram per vim extortam fuisse effutientes. Quod eorum mendacium repressit Alexander VII. contrarium definiens Constitutione edita An. 1666. cujus judicium comprobatum fuit per Galliæ aliarumque Nationum Antilitates, Universitates, & Doctores; & hinc Jansenista ab eorum petitione, ut iterum audiantur, exclusi; atque Regia auctoritate coacti sunt Alexandri VII. formulario subscribere, ac solemnij juramento affirmare, se damnare quinque famosas propositiones in sensu libri Jansenii: quem ictum mortalem ut declinant, novam fraudem excogitarunt. Influxerunt squidem suos, hæc omnia ab ipsis præstari posse, modo circa questionem facti se continerent intra limites externæ dumtaxat obedientiæ, & religiosi silentii, licet animo contradicerent, ac contrarium tenerent. Quam fraudem detectam Clemens XI. An. 1705. damnavit, definiens ad subscriptionem formularij requiri non solum externam, sed etiam internam obedientiam, simplicemque & absolutam cordis adhesionem. Dictæ quinque propositiones ita sonant: 1. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. 2. Interiori gratiæ in Statu naturæ lapsæ nunquam restituitur. 3. Ad merendum & demerendum in Statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. 4. Semipelagianii admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. 5. Semipelagianum est dicere. Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hæ erroneæ

propositiones fluxerunt ex erroneo Jansenii systemate circa statum innocentiam, & naturæ lapsæ: in quorum primo solam admittit gratiam sufficientem & nutu liberi arbitrii pendente; in secundo vero ob miseriam ejus conditionem solam gratiam efficacem, quæ voluntati tam potenti imperio dominetur, ut nulla ei renitendi facultate relicta, planeque absorpta libertate, necessario victrici delectatione rapiatur. Et hinc infert, voluntatem Dei salvandi homines, eisque præparandi gratias sufficientes ad salutem, pertinuisse dumtaxat ad Statum innocentiam; in Statu vero naturæ lapsæ habere dumtaxat voluntatem consequentem salvandi prædestinatos, dando eis auxilia per se efficacia; & si aliqua voluntas Dei antecedens pro hoc Statu admittenda sit, illam consistere in sola præcognitione mentis, adeoque nuda velleitate, nihil gratiæ causante. A Michaelæ Bajo plura hæreditas Jansenium supra advertimus.

Epicuri Gentilis, Gnosticorum, aliorumque his similibus Hæreticorum execrabiles libidinum spurcitas Sæculo 17. & quidem sub Mysticæ Theologiæ, altissimæque contemplationis, quietisque velamine in Orbem induxit Michael de Molinos, natione Hispanus, Cæsaraug. Diocesis in Aragonia Presbyter, omnium, quos Orbis vidit, maximus hypocrita. Ejus perniciosissimas propositiones numero 68. damnavit Innocentius XI. die 20. Novembris A. 1687. Romæ: ubi etiam Palinodiam cecinit, atque ad perpetuos carceres damnatus, sexagenarius, & ut fatur, serio penitens obiit. Non tamen ejus Secta, quæ sub Quietistarum nomine venit. Quorum hæreses summa in hoc voluitur, ut vellent & asserent, in vita spirituali sive mystica hos solos esse censendos perfectos & vere mysticos, qui per unum actum & solum, modo non revocatum, Deo semel oblato, & ut ajebant, totaliter uniti, resignati, atque relicti, reliquos omnes ut superfluos sus-

suspendunt actus; & velut exanimis permanendo, nihil proflus operando, neque volendo, neque petendo, nec de acceptis beneficiis Deo gratias agendo, nec ad proprios defectus reflectendo, sed filendo, & mere passive se habendo, in absoluta permanent indifferentia de omnibus, etiam de pœna, vel præmio, de Inferno, vel de Paradiso: sinendo, ut Deus oporetur active, & suam divinam voluntatem impleat in illis. Et hinc recentes illi Pseudo-Mystici, ut videre est in damnatis Michaelis Molinos propositionibus 41. 42. 46. 47. 48. nefanda libidinum monstra licita reddebant, ac suas fœditates & abominaciones non solum demoni vim inferenti, sed & Deo non modo permittenti, sed volenti, tribuere non verebantur, easque peccata esse negabant; sed his potius animam magis purgari, illuminari, roborari, candidiorem evadere, & perfectam acquirere libertatem dicabant. Mulieribusque persuaserunt, ut in omnibus (proch! exquisitam ad omne impudicitiam genus libere exercendum indultriam) cœcã fuis Directoribus obedientiam exhiberent; & ut suas abominaciones, quas violentias appellabant, in Sacramento Pœnitentiæ non confiterentur, quoniam non essent peccata, ne quidem venialia: & ipse Molinos dum deprehenderetur, per 12. jam annos non erat confessus; quotidie nihilominus celebravit.

Iaacus Peyrerius Calvinista, natione Gallus An. 1655. ausus est asserere, Adamum fuisse dumtaxat primum Parentem Iudæorum non vero Gentilium, ac subinde alios ante Adamum à Deo creatos fuisse homines, quos Præadamitas vocavit. Post varios casus ac discrimina rerum facti pœnitens, systema suum cum Calviniana hæresi ejuravit Romæ An. 1657.

Marcus Antonius de Dominis, olim Societatis Jesu, deinde Archiepiscopus Spalatenfis, Dalmatiæ & Croatiæ Primas,

innata animi levitate à Catholica Fide apostatavit, & in Angliam se recepit, ubi duo ingentia volumina contra Fidem Catholicam, Pontificiam autoritatem evulgavit, quæ inscripsit de *Reipublica Christiana*, in quibus totus est, ut Romano Pontifici Primatum eripiat, Ecclesiasticamque Hierarchiam evertat. Et hinc nihil novi tentat. Hæresis pertælus Romanam rediit An. 1622. errorisque abjuravit. Sed An. 1624. levissimus homo ad vomitum rediit, atque in arcem S. Angeli inclusus, obiit cum signis pœnitentiæ, & Sacramentis munitus.

Edmundus Richerius, natione Gallus, Doctor Parisiensis, librum quoque edidit de Ecclesiastica & Politica Potestate, in quo autoritatem Romani Pontificis & Ecclesiæ depressit; è contra Politicam Potestatem nimium extulit. Sed male natus liber statim damnatus est à Synodo Parisiensi An. 1612. ispleque ab Officio Syndici ejusdem Facultatis Regia autoritate depositus est.

Anno quoque 1739. sub nomine Anonymi prodit liber sub specioso titulo: *Jurium & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, earumque probationum*, qui cum multa contineret libertati Ecclesiæ contraria, & ad excitandum Schisma tendentia, fuit statim censura Cardinalium & Ecclesiæ Gallicanæ Antislitum omnino proscriptus & condemnatus.

Franciscus Borri Mediolanensis Medicus ridicula infamia post medium Sæculi XVII. jactabat se esse Christum, qui totum Orbem debebat suis subdere Legibus, novam Fidem, novos Ritus, novam Ecclesiam instituire; visiones Angelorum, miracula, & nescio quas prædictiones ineptissime obtrudebat, de Mysterio SS. Trinitatis pessime sentiebat, & B. Mariam Virginem Deam esse effutiebat; aliaque perinde ridicula producebat dogmata, quæ otiosis hominibus persuadens, ex iis duodecim Apostolos delegit, qui Mediolani capti, omnibusque bonis priva-

privati cum Phrygiis sapuerunt; eorum vero Christus phantasticus fuga elapsus, captusque in Germania, ac ab Imperatore Leopoldo Clementi X. sub conditione vitæ eidem condonandæ remissus, in arce S. Angeli pœnitens finivit.

Franciscus de Salignac Fenelon, Archiepiscopus & Dux Cameracensis, Præceptor Ducis Burgundiæ, Andegavensis, & de Berry typis Parisiensibus An. 1697. in lucem edidit librum gallico idiomate conscriptum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saints sur la vie intérieure*. Qui cum teri cepisset, ingentem de non sana ejus doctrina in Gallia ræmorem excitavit: quo ad Apostolicam Sedem delato, Innocentius Papa XII. post adhibitam diligentem discussionem, 23. ejusdem propositiones vitam interioriorem concernentes, ut temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respectivè damnavit; librumque legi vel retineri prohibuit die 12. Martii An. 1699. Eo autem præprimis tendebant, ut amissis motivis timoris & spei, perfectionem in amore proflus delinere collocationem.

Paschalius Quenellius, seu Quenellius Parisiensis, Congregationi Presbyterorum Oratorii per Cardinalem Berullam instituta, vertente A. 1657. nomen dedit. Ab eaque, monita ac præcepta Confratrum spernens, discedens, Erro factus est. Opus perniciosum ab ipso Gallico idiomate lubricatum Parisiis typis prodit An. 1699. sub titulo: *Le nouveau Testament en françois, avec des reflexions morales sur chaque verset, &c.* in quo renovavit Bajii, & Janfenii damnata dogmata, amplavitque errores ad propositiones 101. à Clemente XI. in famosa Bulla *Unigenitus* An. 1713. jure meritoque proscriptas. Etenim nullam gratiam nisi efficacem Quenellium admittere, ac talem, quam nihil impedire possit & retardare, liquet

à propositione 9. ad 24. absque tali gratia impossibilia esse divina præcepta asseritur primis quatuor, nec non 38. & duabus sequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit proposito 34. 35. 37. ante fidem & remissionem peccatorum nullam dari gratiam proposito 26. 27. 28. Opera sine fide & caritate facta esse peccata proposito 38. & sequ. ut plura alia omittam ad Ecclesiam, ad Sacrarum Scripturarum lætionem, aliaque dogmata pertinentia. Bullam *Unigenitus* ad instantiam Ludovici XIV. Regis Christianissimi se edidisse in eadem testatur Clemens XI. Illaque suscepta est ab Universitate Colonienis An. 1715. & anno præcedenti à Duacensi. Eam probant unanimiter Theologi Lovanienses. Publicarunt servandam discussionem, 23. Antistes Namurcensis, Ruremondensis, Gandavensis, Antwerpensis, Tornacensis, Audomarensis, alique plurimi. Eam excepit ac amplexa est An. 1716. Universitas Salmanticensis. In Italia, Germania, Hispania, & Lusitania, ut par erat, illi obtemperarunt omnes. A Gallicanis Episcopis prodierunt pro acceptatione hujus Bullæ mandata 130. relata in libro, cui Titulus: *Recueil des mandemens & Instructions Pastorales des Messieurs les Archevêques, & Evêques de France pour l'acceptacion de la Constitution de nôtre S. Pere Clement XI. du 8. Sept. 1713.* Obrepentibus, & dialecticis disputationibus per Bullam *Unigenitus* doctrinam S. Augustini & D. Thomæ de divina gratiæ efficacia perstrictam contententibus Janfenistis, quorum audaciam coarguit & repressit Clemens XII. Brevi emanato 2. Octobris An. 1733. quod exstat in Bullario FF. Predicatorum, Tom. 6. pag. 738. vetans docere propositiones, quæ interdictas Novatorum calumniis firmare, ac promovere possint. Janfenistis interim servando religiosum silentium ad Concilium Generale appellantiibus, ac in sua pertinaciâ perflentibus. Ad quos repri-

mendos, atque exlirpandos, cum zelantissimi Galliarum Præsules (exemplo atque constantia præeunte dignissimo Archiepiscopo Parisiensi S. R. Ecclesiarum Cardinali, ac Duce de Noailles) considerantes, quod tota, qua late patet Romana Ecclesia, consensu unanimiti Bullam *Unigenitus* approbaverit, & consequenter Gallorum principium, quod à sententia Romani Pontificis ad universale Concilium appellari liceat, obstante hac tacita Ecclesiarum definitione locum non habeat; & hinc Janseuistæ ab hæresi vix ac ne vix excusari possint, quin merito incusentur, efficaciæ medium paucis ab hinc annis Curatis præscripsissent, ne ulli extremo morbo laboranti Sacramenta porrigerent, nisi prius interrogatus profiteatur se Bullam *Unigenitus* recipere; iustus illorum zelus turbas omnibus prioribus occasione eisdem ortis multo periculosiores excitavit, plurimum Janseuistis obire mortem sine Sacramentis malentibus, quam præfatam Bullam recipere: quorum causam Parliamentaria Regis suscipienda usque ad præsens, Presbyteros Sacramenta negantes male tractant, incarceration, ac in exilium mittunt: quæ posterior fors non tantum variis Episcopis, sed ipsi Parisiensi Archi-Præsuli obtigit, quemadmodum proxime elapsis annis 1753. 54. & currente 55. nil aliud fere nobis retulerunt Novalis Francia, in quibus certe legere erat Memorialia à Galliarum Palatinibus Regiæ Majestati porrecta, quæ horum æterna memoria dignorum Præsulum doctrinam, pietatem, zelum, constantiam, primis Ecclesiarum Patribus vix inferiorem, posteritati reddent suscipiendam. Comitibus hoc anno Generalia doctissimi Galliarum Clerus ob hanc etiam causam celebravit, atque decisivam sententiam controversiæ ipsam inter & Parlamentum, & si quæ alia sunt, quæ nos adhuc latent, Summo ac Sapientissimo Pontifici Benedicto XIV. pro sua in Sedem Romanam reverentia, annuente Rege Chi-

stianissimo Ludovico XIV. detulerunt; quæ quamvis necdum emanaverit, aut saltem ad nostras oras non pervenerit, ab ea tamen iustam causam triumphum reportaturam, respectu hujus Pontificis prudentia, Regisque Christianissimi in Ecclesiam, cujus primogenitus Filius est, pietate, omnes cordati sperant. Expen- sis autem Quenellii propositionibus Lector deprehendet, illum à Janzenio, hunc à Michaele Bajo, istum vero à Luthero & Calvino odorem aliquem circa gratiam ac liberum arbitrium, aliaque capita traxisse; ex relatis vero omnium Christianæ Æræ Sæculorum hæresibus facile deprehendet, Lutheri Calvinique novitates nil aliud esse, quam centones ex veterum Hæresum fragmentis confarcinatos: quibus omnibus Ecclesia Catholica constanter opposuit Scripturas, Patrumque traditiones, opponetque ad finem usque Sæculorum. Sed ad enarrandas profanas nostri Sæculi doctrinas, quæ Religionem omnem Revelatam à fundamentis petunt, atque ad placita antiquorum Philosophorum circulo quodam vitioso revertuntur, gressum faciamus: in quibus in aprium educendis Sæculo præcedenti decimo septimo fecunda semina à maleferiatis Philosophis facta sunt.

Lucilius Vanini, Patria Neapolitanus, mediocri ingenio, projectæque libidinis, Atheismum primus Orbi Christiano invenit, ore primum, dein etiam sparsit in Galliis quibusdam libellis Entis Supremi exilentiam, animæ immortalitatem, Infernum, Paradisumque negando. A Senatu Tolosano captus ac in impietate sua pertinax, post præfiam sacrilegam linguam, vivus comburi iustus est die 9. Feb. An. 1719. An dentur Athei Theoretici, hoc est, in mente persuasi, quod non detur aliquod Ens Supremum? questio est controversa. Negat communis Doctorum sententia; quidam vero id non esse impossibile affirmare videntur, ii nimirum; qui judicant possibile esse ho-

homini cuidam ad rationis usum pervenienti nullam esse Dei notionem, saltem distinctam, & talem consequenter simpliciter ignorare, quod detur Deus. Quam sententiam tuetur Wolfius parte 2. Theol. Naturalis §. 429. & 430. eamque exemplis confirmare nititur, quæ tamen non videntur intentum evincere, cum illa de integris Gentibus Deum ignorantibus deprehensis jure in dubium vocentur, & illud de rustico, surdo & muto nato, ac vigesimo quarto anno auditum & loquelam recuperante, qui Doctoribus Parisiensibus fassus sit, se nullam ideam de Deo habuisse, eidem juxta propria principia non faveat; cum enim prædictus homo, teste historia Academicæ Parisiensis, nihil prorsus recordatus fuerit, quæ usque ad 24. annum gesserit; non videtur habuisse usum rationis, quem non nisi exercitatione acquiri exemplo hominis inter Urso in Polonia capti probat idem Wolfius. Probabilis ergo est non dari Atheos nisi præcticos, hoc est, qui mallent non dari Deum suorum scelerum ultorem; vel Spinozistas, qui dum in suo systemate Deum statuunt, ejus existentiam tollant. De quibus jam.

Spinozismus nomen habet à Benedicto Spinoza, patria Amstelodamensi, Religione Judæo, postea Judaismi desertore, ac systematis sui hypothesos impiissimæ Auctore, quem in Ethica sua posthuma præcipue expolivit; atque A. 1677. Hæc Comitum privatam vitam ducens miseram animam afflavit. Est autem Spinozismus hypothesis, qua non admittitur nisi una substantia, infinitis attributis prædita, quorum duo sunt cogitatio & extensio infinita, & quorum unumquodque æternam & infinitam essentiam exprimit, entia vero finita oriri supponitur necessaria modificatione attributorum istius substantiæ, veluti animas modificatione infinitæ cogitationis, & corpora modificatione extensionis infinitæ. Cum impius hic Novator, naturas naturatas Tom. II.

à natura naturante solum modaliter distinguat, consequens est, quod naturam naturatam cum naturante realiter identificet, & sic Atheismum speciosum introducat. Spinoza & Spinozistæ vi sui systematis præterea sunt Fatalistæ universalistæ, de quibus infra, miracula in numero impossibilibus referunt, nullam religionem habens, nullam obligationem divinam ad honestas actiones committendas, malas vero omittendas agnoscunt. Et hinc Spinozismus ab Atheismo parum distat, & æque noxius est, imo certo respectu magis nocet quam Atheismus; & tamen Spinozæ libri libere reimprimuntur, ac leguntur in Hollandia, aliisque Protestantium terris. Hunc nimirum zelum habent pro Christiana Religione illi, qui libertatem conscientiarum tantopere jactant.

Fatalistæ dicuntur, qui absolutam rerum omnium in mundo necessitatem defendunt; quin ipsum Deum præsentem mundum ex necessitate produxisse, nec alium potuisse producere contendunt. Fatalismus universalis est, qui absolutam rerum omnium necessitatem ad ipsas actiones humanas extendit, negata libertate voluntatis humanæ. Fatalismus vero particularis, qui necessitatem rerum omnium absolutam ultra mundum materiam non extendit, concessa voluntatis humanæ libertate. Priorem, præter Spinozam, defendit Hobbesius. Stoicos nonnulli Fatalistæ arguunt, quos alii ab absurdo errore vindicant, eosque solum hypotheticam necessitatem à Decretis Dei immutabilibus pendentem admisisse volunt.

Deistam Wolfius L. cit. §. 529. dicit, qui Deum existere concedit, eum tamen res humanas curare negat, seu divinam providentiam. Et hinc merito Deistam ab Atheo, ac Naturalista distinguit. Sicut autem Fatalistæ circa providentiam divinam errant necessitati eventus hujus universi tribuendo, ita opposito errore Mmm ab

ab eadem recedendo, Deistæ omnia casui adscribunt. Utrique vero, saltem Fatalistæ universales, cum Atheis omnem obligationem divinam è medio tollunt. Non una vero erroris Deistarum circa divinam providentiam est ratio; sed tot existunt numero, quot dari possunt errores, quibus divina providentia negatur. Deista vero proprie mundum statuit ab æterno, nec Deo concedit, nisi nudam ejus cognitionem, & hinc mundum facit ens à se. Fatalista vero statuens Deum mundum hunc necessario condidisse, nec alium posse condere, vel præsentem gubernare, in hoc Deista est.

Naturalistæ dicuntur, qui Religionem naturalem solum agnoscunt necessariam, revelatam autem vel rejiciunt tanquam falsam, vel saltem non necessariam agnoscunt. Unde patet Naturalistas esse duplicis generis, *Philosophicos*, seu Anti-Scripturarios, qui omnem Religionem revelatam inter hominum figmenta referunt, & Scripturam Sacram cum Alcorano eodem loco habent; alios vero *Theologicos*, qui veritatem Christianæ Religionis agnoscunt, homini tamen sufficere Religionem naturalem arbitrantur, ita ut huic deditos cum Christianis eodem loco habeant, ubicumque Gentium degant. Ipsimet vero vel Christianam sectantur, quia mentem S. Scripturæ sibi agnoscere videntur; vel eam non sequuntur, quia ignorant, cum Christiani inter se dissentiant de vero S. Scripturæ sensu, nec omnibus eadem placeant: penes quam partem stet veritas. Naturalistarum Secta inter reliquias, quæ totum systema Religionis Christianæ aggrediuntur, atque à nobis partim jam enumeratæ sunt hoc numero, incipiendo à Vanini impietate, & adhuc enumerabuntur, plurimos in Orbe Christiano tam Catholico, quam Aetholico nacta est Sectatores, atque actu in Aulis, in Castris, in nobilioribus Urbibus velut cancer serpit. Nostro infelici Sæculo, quo desiderium

excolendæ Philosophiæ ardet, studium vero affectionis erga Authorem naturæ & gratiæ in plurimis friget; prodiverunt Philosophi, qui unum tantum genus substantiæ in hoc universo spectabiles admittunt, *Monistæ* propterea dicti. In duas extreme oppositas abiere sententias; alii siquidem affirmant in rerum natura nulla alia entia existeri præter corpora, qui propterea *Materialistæ* dicuntur; alii è contra solas animas dari contendunt, in quibus nonnisi idealem corporum existentiam concedunt; adeoque realem mundi, & corporum existentiam negant, *Idealistæ* eapropter dicti. Materialista fuit Hobbeus Philosophus Anglus, qui plures ibidem *Asseclas* hodieum habet. Eos inter eminent Tolandus, & Cowardui. Materialismum Scepticum introduxit Lockius, Anglus pariter Philosophus, dum nos de immaterialitate animæ certos esse posse negavit, quem propagavit ibidem Clericus, & in Germania disseminavit Budæus. Hi ergo immaterialitatem animæ negant, & cogitationem per motum materiæ cujusdam subtilis explicare conantur. Deum itaque pariter materialem statuunt; non tamen necessario Anthropomorphitæ sunt, quia qui Deum materialem dicit, non necessario ei corpus humanum affingit; potest enim in alio corpore fingi intelligere & velle. Facile tamen in Atheismum labuntur Materialistæ; cum enim in illorum hypothesis non repugnet corpus esse ens à se, facile sibi persuadent ipsum mundum materialem esse ens à se. Et revera plures Materialistæ Atheistæ sunt, quamvis aliis, suppositis falsis axiomatibus illorum, Deo suo materiali tribuant, quæ spiritui perfectissimo conveniunt.

Inter Idealistas nomen suum recentius professus est Georgius Berkeli Collegii Trinitatis, quod Dublini in Hybernia est, Socius, in tribus dialogis, qui idiomate Anglicano *de immaterialitate animæ, immediata providentia. Numinis, & realitate*

litate & perfectione cognitionis humane conscripti, Londini An. 1713. prodire. Cui addendus est Arthurus Collier, qui eodem A. edidit librum, cujus titulus est, *Nova investigatio veritatis*, qua demonstratur non existentia, vel impossibilitas mundi externi. Scepticum Idealismum quoque aliqui defendunt, contentes corpora certo demonstrari aut cognosci non posse, inter quos est Malebranchius, &c. Idealistæ ideo corporum existentiam negant, quia judicant illa esse impossibilia, non quod de Omnipotentia Dei dubitent, sed quia contradictionem in illorum sensu involvunt, ad quam se Omnipotentia Dei extendere nequit. Videntur autem ipsis corpora impossibilia, quod agnoscant, si entia composita dentur, dari etiam debere simplicia, unde originem suam deducunt. Perpendentes itaque ex punctis Zenonicis, hoc est, entibus simplicibus, quæ præter earentiam partium nullam aliam determinationem intrinsecam admittunt, in extenso uniformi extensa oriri non posse, qualia sunt corpora, eadem pro impossibilibus habent. Qui error profectus est ex ignorantia veræ elementorum Theoriæ. Unde patet, ex quo fonte impugnari debeant Idealistæ, simulque errare illos, qui judicant ipsam existentiam corporum solida fugigatione esse persuadendam; etsi enim realem existentiam corporum negent, admittunt nihilominus phenomena mundi materialis, eorum demque mutuam à se invicem dependentiam; seu negat Idealista corpus suum revera existere, & se revera cibo ac potu idem alere; non tamen negat apparere sibi, quod habeat corpus, ac quod cibo ac potu alatur; neque in dubium vocat, perceptionem corporis istius perdurare non posse, nisi conservetur medianibus perceptionibus cibi ac potus assumpti. Admittit ergo omnes res, earumque dependentias ab invicem in hoc mundo eodem modo *apparenter*, quemadmodum

nos ipsas admittimus realiter, velut fieret in Camera obscura, si absque objectis extrinsecis intus remaneret eadem repræsentationes. Unde systema Idealistarum nihil turbat in Physica, Logica, Mathematici, Theologia naturali, Ethica, alisque Philosophiæ Facultatibus. Quin neque creationem Deo denegant, cum spiritus ex nihilo creatos fateantur; neque divinam providentiam: unde præcise ex vi suæ hypotheseos non sunt Deistæ, multo minus Athei, quin neque necessario Naturalistæ Anti-Scripturarii, cum quidam illorum S. Scripturæ loca, quæ corpora dari inuunt, ad suum sensum detorqueant; sicut quidam Materialistæ illa, quæ spiritus dari docent: id quod solemne semper fuit aliis quoque Hæreticis.

Idealistarum quædam species sunt *Egoistæ*, qui nonnisi sui, quatenus nempe anima sunt, existentiam realem admittunt, adeoque entia cætera, de quibus cogitant, nonnisi pro Ideis suis habent. In eo conveniunt Egoistæ cum Idealistis, quod realem mundi existentiam negent, nec corporibus nisi in Ideis suis existentiam concedant; in hoc autem ab iisdem differunt, quod hypothesim Idealistarum ad corporum existentiam restrictam, etiam ad animas extendunt, & entia immaterialia quæcumque alia. Fuit paucis abhinc annis, inquit Wolfius, *Assecla* quidam Malebranchii Parisiis, qui Egoismum professus (quod mirum videri poterat) *Asseclas* & ipse nactus est. Malebranchius enim, cum in dialogis metaphysicis sermone patrio editis demonstrationem existentie realis corporum impossibilem judicasset, ipsi ab Idealismo non abhoruisse visus est.

27. Habes ergo, amice Lector, veluti in tabella adumbratas non solum omnium Sæculorum Hæreses, Hæreticoque, tum illos, qui Christi nomen profitentur, ac, S. Scripturæ autoritatem iactantes, ab Orthodoxa fide recesserunt; sed etiam

etiam illa errorum monstra, horumque defensores, qui Moysen cum Christo, antiquum cum novo Testamento flocci facientes, præcedenti ac moderno Sæculo novas, eaque exoticas ac nefandas opinionones in sui, aliorumque hominum perniciem ex proprio cerebro fabricarunt. Quanta præjudicia ex communi sensu Fidei, atque ex Romano-Catholicæ Ecclesiæ œconomia circa damnationem constantem erroneorum dogmatum habeant Hæretici, in decursu hujus libri non semel monstratum est. Quantis vero, quamque gravioribus laborent nostri profani Anti-Scripturarii, ut taceamus, quod inter se tantopere dissideant, quodque omnes ex sola naturalis luminis vi demonstrative refutari possint, quemadmodum id egregie præstitit Illustriss. Wolfius 2. parte Theologiæ naturalis; vel inde liquet, quod non tantum facta Historica veteris, verum etiam novi Testamenti: miracula item in disseminazione Evangelicarum veritatum ab Apostolis Sanctisque Martyribus patrata, quæ olim neque Judæi, neque Gentiles negarunt, sed Magicis artibus adscriperunt, quæque ab omnium Nationum Scriptoribus non minus, quam Acta Romanæ Reipublicæ posteritati relicta sunt, negare debeant. Mirabili ergo Dei œconomia, qua fines suos in creatione mundi, hominibusque ab æterno præconceptos nobis indicare voluit, prænuntiando, atque adumbrando Christum in veteri Testamento, atque figuras in Jesu Nazareno adimplendo, ejusque doctrinam tum per intrinsecam omnigenam Sanctitatem, atque mirabilem cum lumine naturæ, atque intentionibus Enti Summo optimo simul ac justissimo maxime convenientibus nexum, tum per stupendam prorsus propagationem ejusdem, signis atque portentis nonnisi Enti Omnipotenti, patribus fultam evidenter credibilem reddendo, non aliud habent, quod opponant, nisi privatas suas opinionones, cere-

brique corrupti portenta; in quibus cum inter se extreme dissideant, quis eorum rem acu tetigerit, pendant; sed timeant, ne sint ex eorum numero, de quibus Sapiens cap. 2. ait: *Dixerunt cogitantes apud se non recte: Exiguum & cum tadio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit, reversus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus; quoniam fumus stans est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum; qua extincta cinis erit corpus nostrum, & Spiritus diffundetur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis Solis, & à calore illius aggravata. — Venite ergo & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter.* Et cap. 5. *Videntes (Profani tam tempore Salomonis, quam nostri Sæculi, justos in die judicii contra se stare) turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis; dicentes intra se, penitentiam agentes, & præ angustia Spiritus gementes (sed tarde): Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii; nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.* Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini (suavem) ignoravimus. Vias certe difficiles ambulavit Profani Antiscripturista, dum misera eorum anima, cujus nativum lumen & inextinguibile desiderium fruetur femel suo Creatore, præconceptis opinionibus, speculationumque interminabilium quodam cumulo opprimere conatur;

tur; resumptis sepe nativis viribus horrendum illud isdem occidit: Quid fiet tecum post mortem? Quod testimonium animæ erat ille carnifex, qui olim Gentiles Philosophos, horum Profanorum Patriarchas, excruciabat: ad quorum exemplum quidam ex illis ad mortalitatem animæ, quidam ad ejus transmigrationem in alia corpora, quidam ad Status ejusdem in altera vita quandam naturalem meliorationem, &c. confugiunt; ut apposite de ipsis cani queat: *Ludimus ingeniis, geniis aut ludimur ipsi.* Tu, Lector benevole, eorum deliramenta cave, & potius discere ex tam miseris humanorum ingeniorum lapsibus imbecillitatem intellectus humani agnoscere, eique diffidere, gratias agens Deo, cujus beneficio habemus firmiorem propheticum sermonem (nimirum per evidentiam credibilitatis eorum, quæ Ecclesiæ Christi revelata sunt) cui beneficiis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat (per visionem clarum Mysteriorum Fidei in Patria) & Lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. Petri c. 1. v. 19.

§. II.

De Judicibus Hæreticorum, eorumque in illos autoritate.

28. **C**um ex dictis initio hujus tituli nulla hæresis sit, nullusque judicari possit Hæreticus, nisi à judicio Catholice Religionis, sive dogmate Ecclesiæ cum pertinacia recedat: apud omnes Catholicos in confesso est, crimen hæreseos esse crimen Ecclesiasticum, atque ejus cognitionem ad Personas Ecclesiasticas privative ad Personas Laicas pertinere.

Hinc Bonifacius VIII. in cap. 18. de Hæreticis in 6. recte prohibet Potestatis & Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorundemque Officialibus, ne ipsi

de hoc crimine (cum mere sit Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel judicent: atque recte docent omnes Canonista, Judices Ecclesiasticos in crimine hæresis non solum contra Clericos, sed etiam contra Laicos privative ad Judicem Sæcularem procedere; cum eorum sit Ministerii de Dogmatibus judicare, ait S. Ambrosius ep. 32. Concordant Concordata Brabantie inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem tit. 9. art. 1. Et Ordinatio Henrici II. Galliarum Regis edita 30. Aug. An. 1542. art. 1. in quibus agnoscitur, quod cognitio de hæresi, in quantum illa deviat à judicio & dogmate Religionis Catholice, ad solum Judicem Ecclesiasticum pertinet. Non moror hic Recentiores Protestantium Jurisconsultos, qui sui circa Sacra Sæculari Potestati attribuant: præterquam enim quod circa hoc in 5. sententias abeant, quæ videri possunt apud Huberum, à nobis jam refutati sunt lib. 1. tit. ultimo.

29. Cum vero ad efficaciam Judicii Ecclesiastici circa hæresim requiratur potestas brachii Sæcularis; insuper quia hæresis fere conjunctum habet publicum scandalum, Populorum commotionem, aliaque Rempubliam turbantia; inde fit, ut circa illud occupari etiam possit ac soleat Judicium Sæculare.

Unde in Concordatis Brabantie salvam vult Carolus V. Principi apprehensionem, & detentionem Personarum de hæresi suspectarum, nec non annotationem & confiscationem bonorum de hæresi condemnatorum. Et Ordinatio Henrici injungit Judicibus & Magistratibus Laicis, ut conjunctim vel divisim cognoscant de materiis concernentibus factum hæresis; sed dumtaxat quantum ad informationem & Decretum, cum obligatione eisdem tradendi Judici Ecclesiastico, ut hic de errore & hæresi judicet. Si tamen hæresi conjunctum esset scandalum publicum, commotio Popularis, &c. & consequenter in casum Privilegiatum evaderet, tunc de

de crimine hoc habeat conjunctim per utrumque Judicium Laicum & Ecclesiasticum cognosci. Ecclesia ergo de doctrina decernit, Principes vero eorumque Magistratus sua autoritate Hæreticos declaratos compescunt, ipsamque Reipublicæ quietem & tranquillitatem procurant, & veritatem Religionis declarant. Et ex hoc sine emanarunt pristinae illæ Christianorum & Catholicorum Principum Sanctiones, quæ tum in Codice Theodosiano, tum Justiniano extant sub titulis *de Fide Catholica, de Hæreticis*, aliisque affinis; quibus ea, quæ ab Ecclesia Catholica definita sunt, proponunt, sua auctoritate muniunt, ac executioni mandari præcipiunt.

30. Hoc iudicium per 12. integra Sæcula fuit penes solos Episcopos tam singulares, quam conciliariter congregatos.

Proposito in aprico est ex dictis §. præcedenti, in quo hæreses, eandemque condemnationes per Episcopos factas ordine enarravimus. Nec obstant Constitutiones Imperiales in mox laudatis Titulis relatæ, in quibus diversæ hæreses anathematizantur; illis enim solum voluisse robur addere zelosissimos Imperatores Sanctionibus Episcoporum & Conciliorum vel eo patet, quod ad Concilia, in quibus hæreses prædamnatæ sunt, constanter provocent, vel cum Concilio ac approbatione Sacerdotum easdem ediderint.

31. Primus fuit Innocentius III. qui initio Sæculi XIII. contra hæresim Albigensium in Provinciam Tolosanam, eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cisterciensem, Petrum de Castro novo, & Radulphum, Monachos Cistercienses, cum plena auctoritate procedendi contra Hæreticos.

Proposito patet ex Litteris hujus Pontificis. 29. Maii An. 1204. ad ipsos datis, in quibus ait: *Ut autem injuncta vobis non tam nostræ, quam divinæ Legationis*

imperio Officium possitis melius, & liberius exercere, plenam vobis in Avenensi, Arelatensi, & Narbonensi Provinciis, & vicinis etiam Diocæsiibus, si quæ sunt hæreticorum labe polluta, concedimus facultatem destruendi, disperdendi, & evellendi, quæ destruenda, disperdenda, & evellenda noveritis. Episcopos vero, sicut & Sæculares Magistratus his Legatis in causa fidei difficultates & oppositiones fecisse, ut parum proficerent, quin tædio affecti dimissionem desiderarent, videre licet non tantum ex epp. Petri de Castro novo ad Innocentium III. datis, sed etiam in Actis Sanctorum apud Bollandum ad diem 5. Martii, ubi quoque fit mentio Litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem, in quibus ipsum reprehendit, ob auxilium dictis Legatis negatum; quibus constanter assistit Innocentius, eorum auctoritatem augendo, & in eorum subsidium An. 1206. Didacum Oxomensis Episcopum cum S. Dominico, tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico, in Provinciam Tolosanam pari auctoritate destinando: qui apud Montem Pessulanum dictis Monachis se junxerunt, animosque fortiter ac viriliter in hoc prædicationis munere pergerunt ipsi addiderunt. Porro transacto biennio, cum Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, S. Dominicus, ut felicius & efficacius operi huic incumbere posset, aliquos sibi Presbyteros Sæculares Socios & Coadjutores accievit: quibus tandem circa An. 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in Civitate Tolosana cum omnibus proventibus & juribus: ad quam Dominicus cum Sociis illis migravit, primaque sui Ordinis fundamenta jecit, quem anno sequenti Honorius III. confirmavit. Hi itaque Fidei Inquisitores quaquaversum per Provincias discurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione Hæreticis se opponerant. Nihil tamen hætenus speciale constitutum erat circa modum contra

tra Hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

32. Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus, Romanum S. Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit: qui An. 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo 16. decreta edita sunt, quibus modus inquirendi ac puniendi Hæreticos præscribitur.

In hoc ergo Concilio præformatum fuit S. Inquisitionis Tribunal ad eum modum, quo nunc exercetur. Auctoritas tamen inquirendi, & puniendi Hæreticos Episcopis, tanquam naturalibus Fidei Inquisitoribus sui attributa, ut patet ex Capitulo I. in Coletana Conciliorum Collectione Tomo 13. col. 1236. *Statuimus itaque, ut Archiepiscopi, & Episcopi in singulis Parochiis, tam in Civitatibus, quam extra, Sacerdotem unum, & duos vel tres bonæ opinionis Laicos, vel plures, si opus fuerit, Sacramento infringant, qui diligenter, fideliter, & frequenter inquirent Hæreticos in iisdem Parochiis.* Id quod capitulo secundo etiam mandat Abbatibus exemptis in locis suis, Ordinario non subjectis: & cap. 3. *Dominis Locorum, quantum nimirum ad denunciationem Hæreticorum Episcopo.*

33. Idem Gregorius IX. existimans Episcopos flaccidius forsitan, quam oportet, in Hæreticos armari, An. 1231. hoc Inquisitionis Officium folis Fratribus Prædicatoribus, qui ad id officii obeundum præcipue erant instituti, commisit.

Litteræ Pontificis ad Priorem, hoc est, Provinciale Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia sunt directæ: in his mandat, ut Fratres idoneos ad partes secundum suum Ordinem limitatas transmittat, quibus non solum dat facultatem generales Conciones coram Clero & Populo faciendi, quod proprie munus est Missionariorum; sed etiam *adjunctis sibi discretis aliquibus in Hæreticos vel hæresi*

infamatos inquirendi, ac contra contumaces secundum statuta à se contra Hæreticos edita procedendi, conversosque à Censuris Ecclesiasticis absolvendi; quin & in contraditores illorum negotii Ecclesiasticam proferendi Censuram. Ex his ergo omnibus patet, quomodo Romani Pontifices, Auctore S. Dominico, Tribunal S. Inquisitionis instituerint, & quomodo exercitium hujus jurisdictionis cum Sacerrimo Ordine incepserint. Non quia vivente S. Dominico jam eam formam, quam nunc præferret, nactum fuerit, aut dum in præfato Concilio Tolosano formaretur, ejusdem Provincia S. Ordinis Prædicatorum fuerit illico demandata; contrarium enim evincunt, tum tenor Capitulorum laudati Concilii Tolosani, tum posterior Concessio Gregorii IX. facta Ordini Prædicatorum An. 1231. cum S. P. Dominicus ad cælestes transferretur An. 1221. die 6. Augusti. Sed quia idem S. Pater, qui post Monachos Cistercienses pari cum illis inquisitoria auctoritate in Hæreticos missus est, illis postea decessentibus, illorum exlpirationi tum per se, tum per Sacerrimum Ordinem in hunc finem institutum vacaverit, Romanisque Pontificibus ita Auctor fuerit, tum Sacram Militiam in eos expediendi, tum S. Inquisitionis Tribunalia contra eos erigendi, illorumque administrationem ejusdem Ordinis Alumnis privative ad ipsos etiam Episcopos, qui Ordinarii Fidei Inquisitores sunt, paulo post conferendi.

34. Hoc Inquisitionis Tribunal confirmatum, stabilitumque fuit eodem Sæculo XIII. ab Innocentio IV. Gregorii IX. Successore, ejusque administratio Fratribus Prædicatoribus præcipue confirmata.

Ille siquidem confirmavit severissimas Leges à Friderico II. Imperatore contra Hæreticos eorumque fautores evulgatas in epistola ad Lombardiæ, Romanolæ, & Marchiæ Tarvisinæ Rectores data, quæ est ordine 13. in Collectione Concilio-

ciliorum cit. Tomo 14. col. 23. pluraque pro stabiliendo Inquisitionis Tribunali adiecit per epistolam ibidem columna 7. relata, quæ ordine octava est, in qua per 38. capita expressit, quæ à Magistratibus contra Hæreticos, eorumque fautores observanda sunt.

Quod vero non solum Prædicatoribus, verum etiam Fratribus Minoribus S. Inquisitionis Tribunalis exornanda sparta cum ipsis Episcopis tum obtigerit, ex Constitutionibus ejusdem Pontificis partim FF. Prædicatoribus, partim Minoribus Fidei Inquisitoribus inscriptis, in aprico est, quæ videri possunt Tomo 1. Bullarii Romani: Prædicatoribus interim primas tenentibus, uti ex dicendis constat.

35. Ita Institutum S. Inquisitionis Tribunal alibi successum temporis receptum est, alibi deperatam.

Et quidem suis incunabilis receptum fuit Tolose in Gallia; ex qua tamen Urbe à Comite & Populo, zeli rigorisque Inquisitorum Prædicatorum impatienti, non solum Inquisitores, sed tota Familia S. Dominici una cum Episcopo Tolosano ex eodem Ordine ejecta est; restituta nihilominus cum pristina Inquisitionis auctoritate Apostolica à Joanne Archiepiscopo Viennensi, adjuncto tamen Collega ex Ordine FF. Minorum, qui Tolosatibus FF. Prædicatorum iusta severitate conterritis nonnihil indulgeret. Ante sæculi XV. finem hoc Inquisitionis Tribunal non fuisse receptum nisi in Regno Arragoniæ, allaborante S. Raymundo de Pennafort, existimat Espenius P. 3. Juris Eccles. Tit. 4. cap. 2. N. 48. ex epistola Innocentii IV. data ad ipsum Raymundum An. 1249. Qui tamen sibi contradicit P. 1. Tit. 22. cap. 3. ubi refert Constitutionem Friderici II. An. 1244. datam, in qua Fidei Inquisitores ex Ordine Prædicatorum sub sua, ac Magistratum protectione esse voluit Imperator. Ipsaque Ep. Innocentii IV. Constitutionis Imperatoris confirmatoria, aliæque ejusdem

Litteræ nominant Inquisitores tum ex Prædicatoribus, tum ex Minoribus in Lombardia, Romaniola, & Marchia Tarvisina: nec sibi contrarius est idem Pontifex in Ep. ad B. Raymundum; quia dum in illa eidem præcipit, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis ex suo Ordine per districtum tantum Regni Arragoniæ sua auctoritate deputet; Inquisitores alibi in Europa deputatos propositione affirmativa non negat. Habetur hæc Ep. Tom. 14. cit. col. 7. Idem Tribunal sub finem sæculi XV. ad alia Regna, & Ditiones Hispaniæ extendi cœpit. Mortuo enim Henrico Arragoniæ Rege sine liberis, Regnum illud devolutum est ad Isabellam ejus sororem, quæ juncta Matrimonio Ferdinando Castellæ Regi postulat auctoritate Sixti IV. Inquisitionem in hoc Regno stabiliri & confirmari An. 1484. obtenta postmodum Bulla, qua toti administrationi tanquam Inquisitor Generalis præfectus est Thomas de Turre cremata ex Ordine Prædicatorum. Narrat Mariana lib. 24. de rebus Hisp. c. 17. Tribunal hoc Inquisitionis Episcopis Provincialibus initio grave visum fuisse, multaque adversus illud fuisse Populi querelas. Quibus tamen non obstantibus per omnia pene reliqua Hispaniæ Regna propagatum est; variisque in locis Inquisitores Instituti, quibus omnibus hodie præest Inquisitor Generalis, qui à Rege nominatur, & à Pontifice confirmatur, præsidetque Supremo Inquisitionis Concilio, quod Curiam Regis semper sequitur. Ab hoc Concilio reliqui inferiores Inquisitores Leges accipiunt, atque ab eorum sententiis ad hoc appellatur. Inquisitio Lusitanica ad normam Inquisitionis Hispanicæ erecta fuit à Paulo III. A. 1535. ad postulationem Joannis III. Lusitanici Regis.

Quod secundam partem attingit, disparem longe fortunam natum est Tribunal Inquisitionis in Belgio; Inquisitores enim vix in aliquibus locis sua

au-

authoritate inducere potuit Carolus V. Philippusque II. ægre manutene, nequaquam propagare, obstrepentibus, quin contra ipsos conspirantibus Belgis Proceribus Nobilibus, Populoque, donec post multas altercationes sub Gubernatrice Margarita Parmensi res in hunc modum componeretur: *Cum duplex sit Inquisitionis genus, alterum muneri Episcoporum adjunctum, alterum certis iudicibus à Pontifice maximo impositum, querelas atque odia Populorum esse duntaxat in hoc Pontificio Quæstores: quos licet Carolus Cæsar invexerit in Belgium, id tamen coactum fecisse Pastorum inopia negligentiaque. Quæ ratio cum in presentia cesset, simulque tantopere mortales abhorreant ab externo hujus Inquisitionis nomine, non debere adversantibus Populis, tam violentum intempestivumque remedium obrui.* Quæ aliæque multa, quæ summam erga hoc Tribunal averfionem Belgarum ostendebant, dum ad Philippum II. iteratis Literis scripsisset Gubernatrix Margarita, ipse tandem significavit se permittere, ut Inquisitores Ecclesiastici removerentur, modo tamen Episcopi prius in suas Sedes essent induciti: quod cum factum esset, paulatim ipsum Inquisitionis Tribunal per totam Belgium abolitum fuit; ut nihil hodie de eo superfit, nisi innata quædam Populi Belgici ab eo averfio, ita ut vel solum nomen Inquisitionis exhorreat & execretur. Videatur Strada de tumultibus Belgicis, & ex eo Van-Espen p. 3. tit. 4. c. 2. Quoad Galliam & Germaniam Inquisitio in aliquibus Civitatibus recepta fuit, quo primum orta est; sed exiguo tempore sublitit. Hodie nullum in iis Regnis superest Inquisitionis Tribunal, aut illius aliquod exercitium, inquit idem Van-Espen: quod etiam in aliis Christianis Regnis postliminio exolevit.

36. Quamquam in Italia à Sæculo 13. plura Inquisitionis Tribunalia fuissent erecta, eorumque administratio Inquisito-

ribus ex Ordine FF. Prædicatorum præcipue commissa; in Urbe tamen & Curia Romana Inquisitionis Tribunal per ipsum Summum Pontificem cum iis Ministris & Adjumentis, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

Vide Cardinalem de Luca in relatione Curie Romanæ discursu 14. N. 3.

37. An. 1542. Paulus III. primus sex Cardinales constituit, & deputavit suos & Apostolicæ Sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ Civitatibus, oppidis, terris, & locis, tam citra, quam ultra montes, ubilibet, etiam in Italia consistentibus, ac in Romana Curia super negotio Fidei Commissariis, & Inquisitores Generales, & Generalissimos.

Ejus Constitutio incipit, *Licet ab initio*, estque ordine 34. in Bullario Romano. Hujus velligia premsus Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit Constitutione, quæ incipit, *Cum nos* 79. in eodem Bullario, in qua declarat, quidquid per majorem ex iis partem decisum fuerit, id firmum, ac pro non impugnabili habendum esse. Declarationem Pii IV. confirmans & renovans ejus Successor Pius V. declaravit, gesta per majorem partem presentium esse reputanda, ac si ab omnibus essent ordinata; tamen tantum duo essent presentes, Const. quæ incipit, *Cum felicis* 23. in eodem Bull. Denique Sixtus V. per Constitutionem, quæ incipit, *Immensa æterna Dei* 22. in B. R. quindecim primogenos Cardinalium Congregationes, erigendo loco Congregationem pro Inquisitione Hæreticæ Pravitatis, quæ & S. Officii dicit consuevit, instituit, seu institutam confirmavit, atque in ea Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium officia & auctoritatem expressit. Præter quos ad illam quoque pertinent alii ordinarii & inferiores Officiales, quorum unus, qui Judicis Ordinarii officium sub-

Nun bit,

bit, dicitur Commissarius S. Officii de Ordine S. Dominici ex Lombardia. Hic in Consiliarium seu Assesorem habet Prælatum vel Clericum Sæcularem, qui vocatur Assessor S. Officii. Alii sunt Ministri, v. g. Fiscalis, Notarius. Ad eam quoque spectant Theologi & Canonum periti, qui Consultores S. Officii vocantur. Quam spartam constanter exornat Magister Generalis, & S. Palatii Ord. Prædicatorum; singulari vero titulo Professor Ordinis Minorum. Vide Espenium P. 1. Tit. 22. c. 3. Hoc Tribunal eminet super omnia reliqua Christiani Orbis Tribunalia Ecclesiastica ex ordinatione Sixti V. exerceturque singulis feriis 4. in Conventu FF. Prædicatorum prope Ecclesiam B. Mariæ super Minervam. Et feria 5. eadem Congregatio habetur coram Sanctissimo: qui, auditis Cardinalium suffragiis, definitivam fert sententiam.

38. Pœnæ, quibus tum ab Ecclesiastica, tum à Sæculari Potestate puniti sunt, & adhuc puniuntur Hæretici, aliæ sunt spirituales, aliæ temporales.

Spirituales in Jure Canonico enumerantur Excommunicatio latæ sententiæ, privatio Jurisdictionis Ecclesiasticæ, irregularitas ratione infamiæ, &c. Temporales vero, infamia facti, & juris, amissio patris potestatis in liberis, privatio dignitatum & honorum, actuumque legitimorum, liberatio subditorum, vasallorum, & servorum à fidelitate Dominis præstanda, intestabilitas tam activæ, quam passivæ, confiscatio omnium bonorum, exilium, carcer, ac denique ultimum supplicium: quas reperire licet decretas tum in Sacris Canonibus, Pontificum Decretis, tum in Imperatorum Sanctionibus successive editis, atque respective etiam ad receptores, fautores, ac defensores Hæreticorum extensis.

39. Sub Imperatoribus Ethnicis usque ad Constantini M. tempora solis pœnis spiritualibus in Hæreticos usa est Ecclesia, non ex defectu potestatis eisdem pœnis

temporalibus coercendi, sed solius assentientis Brachii Sæcularis.

Veritatem facti deprehendes in enarratione hæresum priorum trium Sæculorum hoc titulo N. 14. 15. 16. enarratarum. Veritatem vero juris, seu potestatis excommunicandi Hæreticos & Apostatas à Fide exhibet S. Paulus 1. ad Corint. 5. v. 11. ubi ait: *Nunc autem scripsi vobis, si is, qui frater nominatur, est — idolis serviens; cum hujusmodi nec cibum sumere.* Et ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.* Quibus in locis cum Fideles prohibeantur convivere fratribus in Idolatriam, aut hæresim lapsis, Ecclesiæ etiam potestas data est, eos ex cœtu Fidelium ejiciendi: quæ ejectio est pœna temporalis.

Quod secundam partem attinet, ea ex dictis patet; non mirum vero ab Hæreticis illis Sæculis nullam sumptam fuisse pœnam corporalem; cum, quantum ad temporalia, subjecti fuerint Principibus Ethnicis, qui non tantum non adfiterentur Ecclesiæ quoad coercendos Hæreticos, sed Catholicos ipsos bonis temporalibus, ipsaque vita propter fidem immaniter privabant. Infra autem locus erit probandi priorem partem hujus membri secundi.

40. Respirante ab Ethnicorum Imperatorum persecutionibus Ecclesia, & Protectorem in Principe Christiano Constantino M. nascenscente, in Hæreticos pœnæ tum spirituales, tum temporales decretæ sunt; spirituales quidem à Potestate Ecclesiastica, temporales vero à Laica.

Anathemate percussum fuisse ab Episcopis in Concilio Nicæno Arium cùm omnibus suis fautoribus, res est decantata; eundem vero à Constantino in exilium cum suis discipulis amandatum, atque cum iisdem sempiterna notatum infamia, eiusque impia Thaleja cum cæteris ejus libris igni comburi iussa, pœna capituli in eos coactiva, qui ipsos pœnis

se

se retinerent, testes sunt Socrates, Philostorgius, & S. Athanasius. Videantur dicta lib. 1. tit. 1. §. 3.

41. Exemplum Constantini M. secuti sunt sequentes Imperatores Sæculi IV. alique Reges usque ad moderna tempora, pœnis enumeratis usque ad capitale supplicium in Hæreticos animadvertentes.

Propositio usque ad Sæculum VI. inclusive in apicem ponitur per Leges cumulatam in Codicibus Theodosiano & Justiniano, Titulis de Fide Cath. & de Hæreticis, &c. Quoad reliqua Sæcula patet ex hucusque dictis hoc Tit.

42. Jure Decretalium seu Sæculo XIII. & XIV. eodem pœnæ temporales à Romano Pontificibus decretæ sunt in Hæreticos, & respective in eorum Fautores, &c. Potestatesque Laicæ sub Censuris Ecclesiasticis, atque sub jurejurando ad eas exequendas adactæ.

Veritas propositionis patebit legenti Titulum præsentem hujus libri, præsertim cap. 3. *Excommunicamus*, &c. Item Titulum eundem in 6.

43. Temporalem in Hæreticos à se reputatos animadversionem usque ad ipsum supplicium mortis initio Pseudo-Reformationis amplexi sunt ipsi Protestantes, ac ipsi Reformatores.

Calvini opera à Genevensibus fuisse combustum Servetum Antitrinitarium late dictum est supra N. 24. Alia exempla vide ibi. Hanc vero combustionem Serveto, ultimamque supplicium jure deberi Hæreticis censuisse tum Calvinistas, & Lutheranos, probat Nat. Alex. Sæc. 16. c. 2. art. 15. iniquis: *Vix calore desiderari Serveti cineres, cum de pœnis Hæreticorum queri cepit, quibusdam coercendos quidem, sed ultimo supplicio non afficiendos asserentibus: aliis contendentibus, unius Dei esse judicio relinquentibus. Istius Auctores sententiæ erant Sebastianus Castellio, & Lælius Socinus, suam ipsorum causam agentes (inquit Beza); quamobrem Calvinus, An. 1554.*

incente, Commissis omnibus subscriptibus, Reformationem errorum Michaelis Serveti edidit, atque Hæreticos à Magistratu, legitima cognitione præveniente, jure gladii coercendos esse demonstravit. Opposuit Castellio sub Martini Bellii nomine latens, farraginem quandam, seu libellum, quo Hæreticorum causam egit. Huic libello respondit Theodoros Beza, ut Calvinum scribendis in Genesim commentariis intentum ea cura liberaret. In libello illo suo de Hæreticis à Magistratu puniendis non solum Scripturæ Sacræ, & veteris Ecclesiæ auctoritate, sed etiam Lutheri, Melancthonis, Urbani Regii; Lutheranorum Saxonum in Confessione, quam Tridentino Concilio obtulerunt; Bretii, Bucerii, Captonis, Bullingeri, & Genevensis (ut vocat) Ecclesiæ, id est, Calvinianæ Synagoge testimonii adversarios opprimit. Lutheri verba in postillis minoribus Dominicæ ab Epiphania quinta, zizaniorum parabola explicantis, expressa sunt. *Custodit* (inquit) *Magistratus non solum secundam, verum omnium maxime primam tabulam, idololatrias, blasphemias, execrationes, perjuria ulciscitur. Oblatos Hæreticos, ut in verum Numen contumeliosos, atque alios eas blasphemias docentes coercet; præfractiones atque in errore pervertendo contumacioris ut cum certissimo plurium exitio pro maleficio puniendos suscipit.* Qua in re contrarius sibi est Lutherus; cum unus ex damnatis ipsius articulis sit: *Occidere Hæreticos est contra voluntatem spiritus.* Atque ut Castellionem & Lælium Socinum propriam causam egisse Beza observat, cum puniendos à Magistratu non esse Hæreticos asseruerunt; ita Lutherus, Calvinus, Melancthon, Beza, Urbanus Regius, Saxonici Ministri, Bretius, Bucerus, Bullingerus, Capito, Musculus causam prodidere suam, & quos constiterat sectæ suæ Martyres, ob hæresim editis Principum & Catholicorum Magistra-

Nan 2

gitra-

gistratum extremo supplicio iuste punitos, laudatis ab ipso Beza operibus exautorantur, & in maleficorum ordinem coegerunt. Neque enim ipsos iuvat, quod Lutheranos & Calvinistas Hæreticos esse negent, cum etiam Servetus, Valentinus Gentilis, Blandrata, Socinus, eorumque discipuli se Hæreticos esse inficiati sint, vel inficiantur, & Scripturam à se stare conclamarent, vel conclament; adeoque iudicio standum sit Ecclesie, cuius Fidem impugnant Hæretici, & quam nefario Schismate discindunt.

44. Quin exilio, aliisque penis morte inferioribus puniri posse Hæreticos sustinuerunt usque ad tempora modernorum famosorum Juris Naturæ Consultorum, atque Naturalistarum tum Universalistarum, tum Particularistarum; tenentque adhuc illi Protestantes, qui non sunt esse de horum grege.

Propositionem probant horum hominum litigia, quæ videri possunt apud Thomasiæ, Bohmerum, Pertschium, Fleischerum, Huberum, &c. Discipuli enim Thomasiæ saggillant Carpsovium, aliosque Protestantes tum Theologos, tum Jure Consultos, quod dum ex una parte conantur destruere ædificium Populicium de ultimo supplicio afficiendis Hæreticis, ex altera illud ædificant, statuendo illos aliis pœnis multari posse; insolitisque laudibus extollunt auream, ut ipsis videtur, sententiam Thomasi, *Hæresim non esse crimem*, asserentis. Quæ de re plura inserimus. Ex dictis interea patet, quibus gradibus Protestantes à vera Catholico-rum sententia, quam eorum Patres amplexi sunt, totaliter defecerint.

45. Hæretici in Ecclesia non sunt eodem modo omnes iudicati, condemnati- que.

Neque enim Concilia, neque Imperatores primorum Sæculorum nova dogmata proferentes habuerunt illico pro Hæreticis; sed Imperatores, ut Fidei normam & regulam Subditis suis expone-

rent, eos vel ad fidem Illustrium Ecclesiarum, vel ad Conciliorum Generalium definitionem remiserunt, & imprimis Theodosius M. An. 380. rescripto suo significavit, se velle, ut omnes Subditi suam Religionem sequerentur, quam Petrus Apollolorum Princeps Romanis ab initio tradidisset, & quam eo tempore Damasus Romanæ Urbis Episcopus, & Petrus Alexandrinus serverant. Illustrium vero Ecclesiarum Episcopi, & ipsa Concilia Generalia relatas ad se controversias diligenter examinarunt, ac legaliter deciderunt, ac tum demum pertinaciter resistentes iudicio Universalis Ecclesie anathematizarunt, atque si in Ecclesiasticis essent Dignitatibus, ne lupi fierent Pastores Gregis, eos exautorarunt; atque in eos Imperatores penis pro merito culpæ, prout nempe erant vel Hæresiarum, vel Hæretici enormiora dogmata tenentes, aut turbas in Ecclesia & Republica excitantes, mitioribus vel gravioribus animadverterunt: ut legenti Leges supra citatas patebit, præsertim si legerit Paratitlon Gothofredi ad Tit. de Hæreticis in C. Theodof. Unde Arcadius Imp. ad finem Sæculi IV. postquam jam varis Leges contra Hæreticos latæ essent, declaravit ad nostrum intentum, qui Hæreticorum vocabulo censentur, & latis adversus eos Sanctionibus debeant succumbere; nimirum, qui vel levi argumento (hoc est, levi fultus fundamento, uti demonstrat Gothofred. in notis ad hanc Legem; non levi suspitione, ut in odium nostræ Religionis fingunt Protestantes) à iudicio Catholica Ecclesia detectus (hoc est convictus) fuerit deviare. Nec Patres illorum Sæculorum homines censuerunt temere hæresis nota inuendos, aut sine discrimine multandos: ex quibus Augustini verba referre libet, qui ep. 34. ita scribit: *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia sue præsumptionis*

nis

nis pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter Hæreticos deputandi. Et hinc S. Epiphanius nimis credulitatis in hac momentosa materia recte arguitur à Scriptoribus. Et hanc Regulam secuti sunt ipsi Romani Pontifices vel in ipso S. Inquisitionis Tribunali, quod adeo tyrannicum videtur Protestantibus, erigendo. Inquisitores enim in suis edictis veniam, magnamque gratiam promittunt iis, qui sponte ad Fidem Catholicam reverti fuerint; & non nisi in pertinaces, ac relapsos ex præscripto Canonum ac Decretorum Pontificiorum procedunt. An vero unus vel alter Imperator, vel etiam Pontifex, zelo indiliceto erga Hæreticos se abripi passus fuerit? hic iustificare nolo; Summos enim etiam humana subinde pati, experientia constat.

46. Quin non negandum, quibusdam antiquorum Patrum fuisse sententiam Hæreticos vi hæresis solius, & præcis in quietationibus Republicæ vel persecutionis Ecclesie, penis corporalibus, vel eis æquivalentibus non esse plectendos; contraria tamen opinio communis fuit in Ecclesia.

Hæc est sententia S. Th. 2. 2. q. 10. art. 8. ad 1. ubi ait: *Dicendum, quod per illam auctoritatem quidam intellexerunt prohibitam, non quidem Excommunicationem Hæreticorum, sed eorum occisionem, ut patet per auctoritatem Chrysofomi indultam* (sic autem eam refert ex hom. 47. in Matth. circa parabolam de zizaniis: *Hæc dicit Dominus, prohibens occisiones fieri; quia si eos occideritis, necesse est multos Sanctorum simul subverti*). Et Aug. ad Vincentium ep. 47. de se dicit: *Hæc primitus mea sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum*. Et hinc, dum adhuc in eadem sententia persisteret, de

Manichæis, in quorum crassis sordibus subinde hæserat, scribit: *Illi sevant in vos, qui nesciunt, quo cum labore verum inveniatur, & quam difficile caveantur errores. Illi in vos sevant, qui nesciunt, quam rarum & arduum sit carnalia phantasmata pig mentis serenitate superare. Illi in vos sevant, qui nesciunt, quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, ut possit intueri solem suum.* — Ego autem in vos sevirè omnino non possum, quos sicut mærisum illo tempore, ita nunc debeo sustinere, & tanta patientia vobiscum agere, quanta mecum egerunt proximi mei; cum in vestro dogmate rabiosus & cæcus errarem. Eiusdem sententiæ etiam fuit Salvarius, qui de Ariano scribit: *Hæretici sunt, sed non scientes; denique apud nos sunt Hæretici, apud se non sunt; nam in tantum se Catholicos esse iudicant, ut nos ipsos titulo Hæretica pravitatis infament.* — Veritas apud nos est, sed illi apud se esse præsumunt. Hujus quoque sententiæ refert Hugo Grotius fuisse Athanasium, quem in ep. ad Solitarios graviter invehi dicit in Arianos, quod primi in contradicentes uli sint iudicium potestate. Refert quoque pro hac sententia Hilarium, &c. alii Tertullianum, & Cyprianum; & hinc S. Augustinus cum nonnullis Africæ Episcopis vulgarissimam Legem Theodosii, quam generaliter in omnes Hæreticos promulgavit: *Ut quisquis eorum Episcopos vel Clericos ubilibet esset inventus, decem libris auri muldaretur*, L. 11. c. Theod. de Hæreticis, censuit esse restringendam ad eos solum Hæreticos, seu Donatistas, in quorum Regionibus aliquas violentias à Clericis, vel Circumcellionibus, vel Populis eorum Ecclesia Catholica pateret; eamque restrictionem ab Imperatoribus postulandam dixit, quod & à Concilio Episcoporum obtinuit.

Sed quod contraria opinio in Ecclesia prævaluerit, patet tum ex hoc, quod Legati

gati apud Imperatores nihil obtinerat, sed Lex ipsa instantibus Episcopis contrariæ opinionis per Africam promulgata fuerit; tum ex hoc, quod acutissimus Doctor re, quæ prima fronte pugnare videtur cum Christiana mansuetudine, maturius expensa, & longa experientia edoctus, à sententia priori ipsemet discesserit. Sic enim pergit apud S. Th. L. cit. *Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superatur exemplis: Legum enim terror ita profuit, ut multi dicant: Gratias Domino, qui vincula nostra dirupit. Et hinc pariter de evulgatione Legis Theodosianæ testatur: Jam vero cum ipse Leges venissent in Africam, præcipue illi, qui quærebant occasionem, aut scvitiam furentium metuebant, aut suos verecundabant offendere, ad Ecclesiam continuo transferunt; multi enim, qui sola illis à Parentibus tradita consuetudine tenebantur, qualem verbo causam ipsa hæresis haberet, nunquam antea cognoverant, numquam querere & considerare voluerant; ubi ceperunt advertere, & nihil in ea dignum invenire, propter quod tanta damna paterentur, sine ulla difficultate Catholici facti sunt. Docuit enim eos sollicitudo, quos negligentes securitas fecerat. Isorum autem omnium præcedentium auctoritatem & persuasionem secuti sunt multi, qui minus idonei erant per se ipsos intelligere, quid distaret inter Donatistarum errorem, & Catholicam veritatem. Accedit, quod Concilium Chalcedonense Actione 1. Eutychem non solum pena, sed igni dignum judicaverit. Accedunt Leges zelotissimorum Imperatorum, penis temporalibus & corporalibus respective Hæreticos placentes, earumque executio: quas secuti sunt Romani Pontifices, aliaque Concilia.*

.

QUÆSTIO DOGMATICA.

An Judices tum Ecclesiastici, tum Laici in Ecclesia Catholica Hæreticos penis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio jure damnaverint, ac damnent?

47. **Q**uestionem hanc generaliter tractabo, præcindo, an omnes tam Hæresiarchæ, ac ab iis seducti, aut ab hæreticis parentibus nati, penis digni sint ac qualibus? atque insuper à factis particularibus quarundam punitionum; hæc enim omnia exacta oratione pertractare, vetat operis hujus angustia, in quo præsens titulus ob argumenti vastitatem, respective ad alios, aliunde jam nimis excrevit. Argumenta tamen novissimorum Juris-Consultorum Protestantium, quibus à communi sensu suorum Prædecessorum discedunt, & quæ in ordinariis nostris controversiis non facile deprehendantur, ex eorum operibus, quæ ad manum habeo, Lectori pandam. Eundem tamen prius revolvere velim ex dictis initio hujus Tituli notiones tum hæresis, tum hæretici formalis ibidem datas, ac vindicatas; de hæresi enim atque hæretico juxta illas notiones theologice determinato procedet præsens questio, negligens definitionem hæresis in sensu Juridico acceptæ, quam adferunt Recentiores Protestantium Juris-Consulti, utpote quæ ad summam rei nihil confert: & quidem procedet præcisio influxu in turbationem Reipublicæ, vel mores luminis naturæ adversos; tunc enim ratione harum circumstantiarum posse puniri hæresim, aut potius ipsas circumstantias, ac pro qualitate etiam ultimo supplicio reos affici, nemo est qui neget.

48. Quamvis vero tum Calvinus, tum Magistratus Genevensis & Helvetici, cum eodem Calvino, factis & sententis censuerint Hæreticos penis corporalibus, ac ipso

ipso etiam ultimo supplicio affici posse, ut vidimus N. 42. quibus Lutherus, non obstantè, quod initio suæ perversionis art. 28. inter damnatos à Leone X. asseruerit, *Hæreticos comburi est contra voluntatem spiritus*, cum discipulis suis assensum præbuit; illius tamen sequaces, quibus etiam adimplari videntur Calvinæ, circa hoc punctum graviter inter se dissident. Aliis contententibus, hæresim non tantum puniri, verum etiam gravissimis penis affici posse: id quod docet Carpiovius P. 1. Juris Pract. Crim. q. 44. N. 2. citans pro sua sententia Gerardum Affelmanum, Meisnerum, & wesenbecium. Aliis è contra propugnantibus, nullam penam proprie dictam hæresi quæ tali debetur: quam sententiam primus omnium adoptavit Hugo Grotius de *Jure belli & pacis* lib. 2. promovet, qui post ipsum Jus Naturæ, Gentium, ac Publicum inter Protestantes excoluerunt Thomasmus, Puffendorus, Huberus, & alii: qui etiam Authores prioris sententiæ Papis publicè arguunt, atque in Lutheranismò multas adhuc superesse reliquias Papatus conqueruntur: contra quorum novitates è contra ipsa Lutheranorum murmuravit Ecclesia, uti ipsorum querelæ testantur: quem conflictum jucundum est legere Catholico in Huberi tract. de *Jure Civitatis* ab Anonymo commentato Lib. 1. Sect. 5. c. 3. Qui Huberum non semel, sed sæpius contradictionis arguit, quodque Papis in præsentè materia faveat, censurat; quamvis genuina ejus intentio eo tendere videatur, hæresim quæ talem non posse pena proprie dicta puniri, ut mox videbimus.

49. Jam vero contra hujus posterioris sententiæ Patronos Catholici habent gravissimum argumentum, quod in hac materia non solum ab Ecclesiæ Romanæ, verum etiam à Prædecessorum sensu recesserint, quod judicaverint Hæreticos quæ tales pena capitali posse. Contra priores vero contendunt ipsi posteriores

opinionis Patroni, quod si semel admittant Hæreticos quæ tales posse coerceri penis temporalibus, etiam gravissimis, ut vult Carpiovius; Catholicos ab ipsis ex his præjudiciis demonstrative inferre posse, ipsos etiam coerceri posse pena capitali, ut finis iste coercionis efficaciter obtineri valeat; & hinc Fleischerus rem acutè tangit, dum in sua introductione ad Jus Canonicum c. 29. §. 17. relata ac suggillatè Carpiovii sententia, scribit: *Quam eorum doctrinam Papis ambabus ulnis amplectuntur.*

50. Qui ergo novam, atque Ecclesiæ Romano-Catholicæ, Calvino, Luthero, eorumque discipulorum, ac posteriorum Protestantium doctrinæ ex esse oppositam tenent sententiam, ex variis esse principii tuentur. Et quidem Hugo Grotius ex eo principio videtur docere hæresim quæ talem nulla pena dignam esse, quia per illam nihil committitur in *Societatem humanam*. E contra ejus sequaces, ut Huberus L. cit. Hæreticos non posse puniri, nec in Religione sua impediri ex eo docet, quod Confessio Fidei, quam dicit ex Sacris Literis petendam, pertinet ad *ius internum*, cujus ratio non potestati circa sacra (quam Imperio Civili attribuit), sed soli Deo reddenda sit: unde c. 2. N. 43. inquit: *In universum igitur quidquid ad internum jus conscientie pertinet, seu naturale, sive revelatum, cum immediate subditum sit Deo, ipsius dumtaxat jussu, prohibitioque in illis spectari debet; ideoque nulli Imperio Civili vel Ecclesiastico quidquam juris est in illis vel prohibendis, vel augendis, vel mutandis.* Ad quæ interna N. 7. reducit etiam ea externa, quæ ejusmodi sunt, ut interna quoque Ecclesiæ jura involvant, aut impediunt, quæ magis pro internis & inmutabilibus haberi vult. Et inter hæc connumerat facultatem exercendi Conventus Fidelium, unde sequatur Jus clavium, vi cujus ob rationem unionis, & metum contagionis Jure Eccle-

eclesiastico à Cœtu Fidelium homines improbi cujuslibet conditionis excludi possunt, non tantum denunciando minas & promissiones Evangelicas, sed etiam excludendo indignos à communione Sacrorum; non quasi Cœtus Fidelium juris aliquid coactivi habeat à potestate Reipublicæ independentem, sed quatenus se illis dumtaxat, quos sciunt esse pollutos, subducant, ipsique separationem illam insinuant. Et hinc infert, apud solos Principes residere jus prohibendi aliter sententibus, ne publicos solemnisque conventus habeant, ne majoris corporis unionem stabili regimine forment; sed ne omnino conveniant, ne Doctores ullos habeant, ne libros legant, ne Deum suo more colant, id abicisse prohiberi posse negat; multo minus externis pœnis ob hæc novissima ferre licere. Sed interdiceri Civitate Heterodoxos, salvis vita atque fortune, Principem posse existimat, rationem dans: Quoniam hoc præmunimentum adversus propagationem potius, quam supplicii rationem habere potest; addens: Etiam ut effectus aliqui juris publici illis præcluduntur, decernere nihil vetat, cum his rebus fides, & cultus Dei non prohibeantur.

51. Deinde pergit: Excedunt hunc modum Juris Romani sanctiones, non in eo, quod Hæreticis adimunt privilegia Religionis concessa, nec quidem in hoc, quod nulla ipsis loca publica ad exercendos cultus permittunt, sed ea Catholicis donent; verum quod omnes eorum conventus sub gravissimis multis prohibent; quod omni commercio illis inter vivos & mortis causa interdicit; imò hæresim faciunt crimen publicum, etiam mortis supplicio subjiciendum. Alii denique, quorum agmen ducit Thomastus, ex altiore fonte immunitatem hæresi spondere nituntur, videlicet: quia non fit crimen, quam sententiam speciali dissertatione defendisse se ait Commentator Huberi; qui & gaudet Authorem suum veritatem istam

scilicet! tandem agnovisse. Fundamenta hujus sententiæ, cum citatas dissertationes ad manum non habeam, ex Fleischeri L. cit. adferre cogor; quæ ad hæc reducit §. 3. Quoniam ratio nec præceptis stringi, nec cogi omnino potest, sed ad hoc requiruntur rationes ipsam ita convincentes, ut nihil habeat, quod opponat, & ita necessitate ducta credat. Hinc liquet, crimina non esse actiones intellectus, sed voluntatis: si ergo hæresis solum consistit in errore, impossibile est, ut criminis nomine veniat. Et quamquam objiceretur, præjudicia intellectum nostrum in agnitione veritatis impedire, quæ originem suam in voluntate habent; respondetur, errori quidem occasionem dare, ipsum vero propterea non posse voluntati imputari. Præterea contendit, non omne malum, quod à voluntate oritur, esse crimen, quamvis peccatum sit: qua loquendi methodo insinuare videtur, Patronos hujus sententiæ hæresim solum negare esse crimen in sensu juridico, quo nomine criminis venit id, quod pœnis publicis, ac ipso mortis supplicio dignum est. Ex his ergo patet hos Protestantium Juris-Consultos ex allatis variis principiis in unum finem tendere, ut nimirum evincant, hæresim qua talem jure non posse pœna temporali proprie dicta plecti; sed communis Religio per subtractionem quorundam favorum publicorum ab eorum infectione defendi, ut ex Hubero vidimus.

52. Ut ergo omnium erronea principia detegantur, singula in probatione resolutionis subjiciendæ ad examen vocanda sunt: & quidem Carpsowij ejusque sequacium sententia, si tamen in rigore differt à nostra, ad hominem jam refutata est N. 49. Restant igitur sola placita Hugonis Grotii, Huberi, & Thomastii rejicienda. Et Hugonem Grotium quidem solide refutabimus in solutione objectionum; Huberi vero Thomastique fallacias detegemus, monstrando primo;

Po-

Potestatem legitimam in Ecclesia Catholica jurisdictionem habere in Hæreticos, secundo & quidem etiam circa jus internum conscientie, seu circa hæresim, quam terrore non solum peccatum, verum etiam crimen esse una demonstrabimus, & quidem quarto crimen læsæ Majestatis, quinto summe nocivum proximo.

PROPOSITIO.

Judices tum Ecclesiastici, tum Laici in Ecclesia Catholica Hæreticos pœnis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio jure damnarunt, ac damnant.

53. **R**ationes fundamentales insinuat S. Thomas, & primam quidem cit. q. 10. art. 8. in (-) ubi ait: Alii vero sunt Infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam prostiterunt, sicut Hæretici, & quicumque Apostata: & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant, quod promiserunt, & teneant, quod semel susceperunt. Secundo vero eadem 22. q. 11. art. 3. in (-) dum ait: Ex parte quidem ipsorum (Hæreticorum) est peccatum, per quod meruerunt non solum ab Ecclesia per Excommunicationem separari, sed etiam per mortem à Mundo excludi; multo enim gravius est, corrumpere fidem, per quam est anime vita, quam falsare pecuniam, per quam temporali vita subvenitur. Quibus argumentis S. ac Summus Doctor, quemadmodum ipsum in 2. P. Theologiæ nominat ipse Wollius, & cum eodem alii cordati Protestantes nominare tenentur, probat imprimis Jurisdictionem Ecclesiæ in Hæreticos, ex cujus defectu illa non potest pœnis corporalibus ad fidem compellere Infideles, etiam Catholicis Principibus subiectos; secundo assert causam, quare ipsos non solum possit excommunicare, sed etiam pœnis temporalibus,

Tom. II.

ac ipso capitis supplicio plectere. Quæ omnia jam sunt enucleanda.

54. Et quod ad jurisdictionem attinet, ita probatur. Protestantes tenentur admittere primo, quod semel existerit Ecclesia vere Catholica & Apostolica, nimirum ab Apostolis fundata, cum profanis enim nunc non disputamus. Admittere tenentur secundo, quod sicut nunc, etiam pro tunc homines per suspensionem Baptismi sive per se, sive per alios Fidem Catholicam amplecti, atque in ea perseverare promiserint; his autem admittis legitima consequentia inferunt, quod dum à fide, quam servandam Ecclesiæ promiserunt, recedunt, eidem rationem reddere teneantur, quod est in ipsos Jurisdictionem habere Ecclesiam. Quod nec illi quidem negare possunt, qui omne Jus, quo in Ecclesia utitur, derivandum existimant à pactis & conventionibus haud secus, quam jura quævis collegialia Societatum Civilium; quæ etiam in falsa eorum hypothesi pacta conventa observare teneantur singula membra, atque in eos, quantum ad horum observationem, vel totam Collegium, vel ejus Rector Jurisdictionem habeat. Jam vero certum est apud Protestantes communiter, Ecclesiam Catholicam ab Apostolis fundatam incespisse ante hæreses, atque in hodiernum diem in aliquo Christiani nominis cœtu perseverare; ex eaque hæreses primum prodivisse, sicut prædixit Apostolus Act. 20. v. 30. Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Et 1. ad Timoth. c. 4. v. 1. Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam à Fide; attendentes spiritibus erroris, & doctrinis Demoniorum. Certum est præterea, quod subsequæ hæreses vel ex eadem Catholica Ecclesia prodiverint, vel easum, quæ primum in Ecclesia schismata fecerunt, furculi sint: qui proinde omnes cum suis Profelytis ad eas societates pertinent;

Ooo

tinent;